

Vojenská politika komunistické strany

Marxismus-leninismus chápe politiku (a tudíž i vojenskou politiku) jako poměr mezi třídami.¹⁾ Vychází přitom z poznání, že politikou není jen činnost vlád, státního aparátu či politické strany, ale souhrn vztahů mas lidí, kteří patří k těm či oněm třídám. V politice určité třídy (a především v politice její vedoucí strany a státu) nacházejí svůj plný odraz a vyjádření všechny základní dlouhodobé zájmy třídy. Základem třídních rozdílů je způsob výroby, který podmiňuje podstatu každé třídy, její zájmy a souběžně s tím politické vztahy mezi třídami. V tomto smyslu je politika zobrazením s vyvrcholem ekonomiky. Na střetávání sociálních sil mají vliv politické vztahy, tj. vztahy, které se tak či onak dotýkají státu jako nástroje panující třídy. Státní mocí si vládnoucí třída zajišťuje ekonomické základy svého panství. Proto je otázka státní moci nejdůležitější otázkou třídního boje. V. I. Lenin vysvětloval zásadní rozdíl mezi marxistickým a liberálním pojetím třídního boje takto: „nestačí uznávat, že třídní boj je skutečným, důsledným a vyvinutým teprve tehdy, kdy zahrnuje oblast politiky. I v politice je možno se omezit na drobné dílčí otázky, ale je možno jít hlou-

běji, až k jádru. Marxismus pokládá třídní boj za úplně rozvinutý, „celonárodní“ teprve tehdy, když nejen zahrnuje politiku, ale když se i v politice dotýká toho nejpodstatnějšího: organizace státní moci.“²⁾

Politika je bojem tříd za zachování a upevnění daného státního zřízení nebo bojem za jeho zničení. Politiku usměrňují ty či ony politické strany, ale politiku vládnoucí třídy realizují především státní orgány, které hájí základní zájmy této třídy.

Marxisticko-leninská teze charakterizující politiku jako poměr mezi třídami je základním metodologickým východiskem, které umožňuje také správné pochopení podstaty vojenské politiky a její historický pohyb z hlediska místa, objektu a předmětu zkoumání, cílů a úkolů, konkrétního obsahu a určujících charakteristických rysů. Důležité ve vztahu k celkové politice je to, že je její částí a že je jí plně podřízena. Současně však vojenská politika má svou specifikou, která zdůvodňuje její relativně samostatnou existenci. Obsahuje totiž na rozdíl od celkové politiky, jež řídí ekonomikou determinované objektivní vztahy mezi třídami (státy),

¹⁾ Lenin V. I.: Spisy. Svazek 32. SNPL. Praha 1955, str. 234

²⁾ Lenin V. I.: Spisy. Svazek 19. SNPL. Praha 1957, str. 112—113

specifické vojenské vztahy mezi třídami (státy). Tímto je vymezen objekt, jímž se vojenská politika zabývá v oblasti teorie i praxe. Současně lze stanovit i objekt předmětného zájmu. Předmětem vojenské politiky je zkoumání a odhalení zákonitostí, kterými jsou determinovány vojenské vztahy mezi třídami (státy).

Vojenská politika dělnické třídy je tudíž (pokud třídní boj musí být veden vojenskými prostředky) nutnou součástí její celkové politiky, jíž slouží specifickými prostředky. Vedení i v této oblasti uskutečňuje strana dělnické třídy. Strana ve své generální linii určuje cíle, úkoly i obsah vojenské politiky pro jednotlivá období třídních bojů, řídí veškerou vojenskou práci své třídy.

Vojenská politika dělnické třídy má svoji kontinuitu vzhledem k stanovenému a postupně dosahovanému konečnému cíli, kterým je — zabránit vykořisťovatelským třídám, aby udržovaly své třídní panství pomocí ozbrojeného násilí kdekoli v světě, učinit válku pro řešení třídních rozporů nepotřebnou a tím vůbec odstranit války ze života společnosti, nastolit mír na zemi.

Dosažení strategického cíle vojenské politiky komunistické strany není věcí jednorázové akce, ale naplní celé historické epochy. Úporným bojem dělnické třídy a všech mírumilovných sil světa se lidstvo po etapách k tomuto cíli stále výrazněji přibližuje.

Kontinuita vojenské politiky každé jednotlivé komunistické strany, která je dána důsledným sledováním konečného cíle celého hnutí v uvedené vztahové oblasti, nevylučuje, nýbrž předpokládá odlišnost dílčích postupných cílů, úkolů a konkrétního obsahu v jednotlivých obdobích třídních střetů. To je zvláště patrné ze vztahu dělnické třídy ke státní moci. Z tohoto hlediska můžeme hovořit o dvou základních obdobích vojenské politiky revoluční strany dělnické třídy: do převzetí moci a po převzetí moci.

Klíčové místo ve vojenské politice strany zaujímá určení charakteru války a tím i vztahu dělnické třídy (před uchopením moci) či socialistického státu (po převzetí moci) k dané konkrétní válce. Z hlediska marxismu-leninismu je při analýze a hodnocení války základem správné určení její sociálně politické podstaty. Poznat politic-

kou podstatu války znamená odhalit její třídní obsah, pochopit podřízenost cílů války ekonomickým a politickým zájmům bojujících tříd a států. Marxisticko-leninský závěr o třídním obsahu politiky, je jímž pokračováním je válka, je hlavním předpokladem pro pochopení podstaty války. Podstata války spočívá v tom, že válka je pokračováním politiky určitých tříd, států, koalic násilnými prostředky.

V soudobých podmínkách se válka stala stavem celé společnosti. Ve válce nachází svůj výraz nikoliv jen jeden určitý protiklad, ale všechny sociálně ekonomické a politické protiklady a rozpory. Projevují se ve všech oblastech společenského života a vynucují si používání jak násilných, tak nenásilných prostředků politiky.

Pojem války nelze omezit na ozbrojený zápas, na střetávání ozbrojených sil válčících zemí. Soudobá válka zahrnuje veškerou činnost lidí zaměřenou na dosažení vítězství. V souladu s tím lze v pojetí války vyčlenit: politický obsah; ozbrojený zápas; ostatní druhy činnosti, které zabezpečují dosažení politických cílů války, a to buď bezprostředně, nebo nepřímou pomocí ozbrojeného zápasu. Z uvedeného plyne, že válka není jen bojem ozbrojených sil, ale je i soutěží ekonomiky, politiky a střetáváním ideologií.

Válčící státy formulují politické cíle války. A právě charakter politických cílů má rozhodující vliv na obsah i způsob vedení války. Politika určuje naléhavost a sílu úderu proti nepříteli a rovněž opatření nezbytná k upevnění spojeneckých svazků uvnitř vlastní koalice, všeobecný strategický plán války vypočítaný na co nejrychlejší porážku nepřítelů nebo na dlouhodobý boj a vyčerpání nepřátelských sil. Politika současně, vycházejíc ze strategických možností, které má k dispozici musí stanovit, jaké tempo a úpornost vojenských akcí je třeba v dané konkrétní válce předpokládat a jaké síly a prostředky je zapotřebí mobilizovat k dosažení stanovených cílů. Přitom se politika neřídí jen úkoly, které staví do popředí daná válka, ale přihlíží rovněž k úkolům poválečného uspořádání a podřizuje jim i vedení války.

Řešení všech těchto otázek, určované politikou vládnoucích tříd, má prořadový význam pro řízení ozbrojeného zápasu.

Válčící státy je řeší v souladu se svými politickými cíli, s ohledem na ekonomické, národní, zeměpisné a bezprostředně vojenské okolnosti.

Prostřednictvím strategie má tedy politika válčících států rozhodující vliv na charakter, způsoby a formy ozbrojeného

zápasu. Politika, která usměrňuje ozbrojený zápas v souladu se svými cíli, musí pečlivě respektovat ekonomické podmínky i ostatní stránky života společnosti. To zvlášť platí o soudobých válkách, ve kterých mimořádně vzrostla závislost a podmíněnost všech jevů a procesů.

• • •

Toto omezení vztahu politiky a války určuje úlohu vojenské politiky komunistických stran při organizování obrany socialistické vlasti. Jde však pouze o vymezení obecné, které nic nefiká o charakteru vojenské politiky revoluční strany dělnické třídy a ve své podstatě platí pro vojenskou politiku kterékoliv třídy, státu. Vojenská politika komunistických stran zemí socialistického společenství je však svým třídním obsahem zásadně odlišná od vojenské politiky buržoazních a reformistických stran. Spravedlivý charakter válek vedených revolučním proletariátem podmiňuje revoluční obsah vojenské politiky komunistických stran.

Války na obranu socialistické vlasti jsou pokračováním politiky proletářské revoluce. Hlavní cíle, sledované socialistickými státy ve válce, kterou jim vnutil imperialističtí agresori, jsou: obrana socialismu jako nejspravedlivějšího společenského řádu, obrana svobody a nezávislosti socialistických národů, pomoc jiným socialistickým státům a spojencům při odražení imperialistické agrese, pomoc dělnické třídě pracujícím kapitalistických zemí, národům koloniálních a nezávislých zemí v boji proti imperialistickému útlačku a cizímu zotročení.

Ozbrojená obrana vymožeností socialismu před vojenským přepadením ze strany imperialistických agresorů je jednou z nejdůležitějších funkcí socialistického státu. Zahrnuje jak bezprostřední ozbrojený boj armády a lidu proti agresorům, tak i ochranu a nedotknutelnost hranic socialistických států. Obrana socialistické vlasti slouží současně zahraniční politika komunistické strany a socialistického státu, činnost orgánů diplomatické služby, rozvědky a kontrarozvědky, zahraniční a vnitřní sociální a ekonomická politika, která je zaměřena na upevnění obranyschopnosti země a mohutnosti ozbrojených sil.

Obrana socialistické vlasti se neuskutečňuje automaticky, ale prostřednictvím uvědomělé a cílevědomé činnosti budovatelů nové společnosti pod vedením marxisticko-leninské strany. Nezbytnost stranického, politického řízení obrany socialistické vlasti je založena na zvláštnostech organizace socialistické společnosti, vychází z její podstaty a z potřeb jejího rozvoje.

Komunistická strana má všechny předpoklady a možnosti pro úspěšné organizování a vědecké řízení obrany socialismu:

— řídí se marxisticko-leninskou teorií, zná zákony společenského vývoje, války a vojenství;

— mistrně se o tyto zákony opírá a řeší všechny otázky obrany socialismu v souladu s nimi.

Vojenská politika strany je vědou i uměním. Řízení obrany socialistické vlasti marxisticko-leninskou stranou se projevuje v prvé řadě tím, že strana rozpracovává vojenskou politiku, ze které vychází a na jejímž základě se rozvíjí činnost lidu a armády při zajišťování bezpečnosti země. Úkolem vojenské politiky strany je určit v každém daném momentě, z hlediska vojenskopolitické a strategické situace země stupeň vojenského nebezpečí, nejpravděpodobnější a hlavní protivníky, jejich zámýsly a plány. V souladu s tím je sledován možný charakter války, kterou může agresor rozpoutat, celkové politické cíle a vojenskostrategické cíle a rovněž dílčí postupné politické a strategické úkoly na každém z pravděpodobných vývoje a strategických směrů.³⁾

Analýza situace a stanovení správné vojenskopolitické linie vyžadují především vědecký přístup. V tomto smyslu je

³⁾ Podrobněji viz: Spravočník oficera, Moskva 1971, str. 20. Zemskov V.: Naučnyje osnovy politiky partii v voennoj oblasti. Vojennaja mysl. 11/1970, str. 10

vojenská politika strany vědou, jejímž metodologickým základem je dialektický a historický materialismus, zvláště učení marxismu-leninismu o válce a armádě. Vojenská politika strany se odlišuje svojí vědeckostí od vojenské politiky buržoazních a reformistických stran, i proto, že mnohotvárnost konkrétně historické skutečnosti v oblasti vojenství je schopna pravdivě analyzovat pouze marxismus-leninismus na základě vědecké teorie třídního boje. Marxisticko-leninská teorie dává ucelenou a všestrannou představu o historickém procesu, hybných silách a objektivních zákonech jeho vývoje, umožňuje zkoumat jednotlivé vojenské jevy jako součást celospolečenského pohybu v jejich souvislosti se sociálně ekonomickým vývojem. Zvláště významnou pomocí v tomto směru jsou metodologicky nesmírně cenné teze V. I. Lenina o vztahu války a revoluce, které nám umožňují z třídního hlediska správně určit charakter války, základní faktory, které mají rozhodující vliv na vznik, průběh a výsledek války. Leninovo pojetí vzájemného vztahu imperialistické války a socialistické revoluce vysvětluje dialektiku imperialistické války, její spojitost s třídním bojem uvnitř kapitalistických států, se sociální revolucí proletariátu a také s národně osvobozeným bojem národů utlačovaných imperialismem.

Při stanovení vědecky podložené, správné a situaci odpovídající linie vojenská politika strany bere v úvahu všechny faktory, které determinují vojenské možnosti dělnické třídy, socialistického státu v boji proti třídnímu nepříteli.

Vojenská politika strany vychází především z konstelace třídních sil ve světovém měřítku, v rámci jednotlivých vojenských seskupení, jednotlivých států. Přitom chápe poměr sil jako komplex sociálně ekonomických, vědeckotechnických, ideologických, vojenských a jiných faktorů v duchu Leninova pojetí, jakožto „vzájemný poměr reálných sil všech tříd ve všech státech.“⁴⁾

Poměr sil mezi státy je poměrem třídních sil, a proto v epoše imperialismu a proletářských revolucí je součástí širší světové konstelace třídních sil. Rozložení

třídních sil vojenská politika komunistické strany posuzuje především z hlediska světové socialistické soustavy a jejich spojenců (mezinárodní revoluční dělnické hnutí, protimperialistické a národně osvobozené hnutí, mírové hnutí) vůči silám světového imperialismu.

Vojenská politika komunistické strany bere v úvahu i další faktory:

— postoj lidových mas k válce, to znamená jak dalece se pracující vrstvy orientují v problémech mezinárodní vývoje (anebo do jaké míry jsou dezorientovány), s jakou aktivitou, energií, houževnatostí bojují proti snahám imperialismu dosáhnout násilnými prostředky reakčních, protilidových politických cílů;

— ekonomický faktor, především v jeho mocenskopolitickém působení tj. jak ekonomika socialistických zemí celkovou kapacitou své výroby, technickou vyspělostí, svými surovinovými a energetickými zdroji umožňuje nejen čelit politickému, hospodářskému a vojenskému tlaku imperialistických mocností, ale zároveň podpořit aktivní úsilí o zmaření jejich agresivních záměrů;

— vědeckotechnické zdroje země a efektivnost jejich využití při vedení války. Rozvoj vědy a techniky je současně významným faktorem pro podstatné zvýšení ekonomickopolitického a mocenskopolitického vlivu socialismu na světový vývoj, na mírové řešení všech rozporů současného světa;

— soudobý kapitalismus s jeho obrovským ekonomickým, vědeckotechnickým, vojenským potenciálem, ale i narůstajícími vnitřními rozpory, krizovým vývojem a silnými militaristickými tendencemi.

Strana při analýze situace a vypracování vojenskopolitické linie vychází ze znalosti zákonů ozbrojeného zápasu a požadavků na vojenskotechnické zabezpečení vítězného vedení války, ať již jde o určení kvality a množství ozbrojených sil, výzbroje a technického vybavení všech druhů vojsk a ozbrojených sil, morální a bojový duch vojsk, kvalitu velitelského sboru, vojenské umění ozbrojených sil, mistrovství vojsk, jejich bojovou připravenost. Využívá přitom výsledků vojenské vědy, jejímž úkolem je: „...odhalit zákonitosti a perspektivy dalšího rozvoje vojenství (vojenného děla), zákony a zvláštnosti vedení soudobé války, odha-

⁴⁾ Lenin V. I.: Spisy, sv. 33, SNPL, Praha, 1955, str. 145

lit a zdůvodnit zásady vojenského umění⁵⁾

Vojenská politika zpětně ovlivňuje vojenskou vědu pokud jde o zaměření jejího úsilí na řešení těch problémů, které mají největší aktuální praktický význam.

Vojenská politika strany vyžaduje nejen vědeckou analýzu situace a stanovení správné linie, ale i dovednost, mistrovství, skutečné umění při jejím uplatňování a uskutečňování v praxi. Stanovit správnou linii by bylo málo, jestliže by strana nedokázala zajistit podmínky pro její splnění a její realizaci.

Komunistické strany zemí socialistického společenství aktivně a jak ukazují historické zkušenosti s velkým mistrovstvím působí na všechny faktory, které determinují vojenské možnosti socialismu: napomáhají změnám poměru sil ve prospěch mezinárodní dělnické třídy, vytvářejí příznivé politické a ekonomické předpoklady obrany socialismu, organizují využití výsledků vědeckotechnické revoluce pro obranu socialismu, realizují vojenskopolitickou výchovu obyvatelstva, určují směr a obsah ideologické práce mezi obyvatelstvem a příslušníky armády tak, aby byl zajištěn vysoký morální duch vojsk i obyvatel pro případ válečné zkoušky, vytvářejí a upevňují konkrétní faktory vojenské moci: válečnou výrobu, výzbroj, bojeschopné ozbrojené síly atd. Důležitým úkolem vojenské politiky strany je příprava, výchova a správné rozmístování vojenských kádřů, které jsou zlatým fondem a základní organizátorskou silou v ozbrojených silách. Jejich prostřednictvím má strana možnost každodenně a všestranně usměrňovat život a bojovou činnost vojsk počínaje nejnižšími jednotkami a konče ozbrojenými silami vcelku.

S uměním realizovat správnou vojenskopolitickou linii bezprostředně souvisí vypracování vojenské doktríny socialistického státu, ve které jsou vyjádřeny principiální základy socialistické vojenské výstavby. Vojenská doktrína představuje soustavu vědecky zdůvodněných a oficiálně schválených názorů na otázky přípravy a vítězného vedení války, na obranu zájmů socialistického státu. Vypracováva-

jí politické vedení státu za účasti nejvyšších vojenských orgánů. Ve vojenské doktríně jsou na základě zhodnocení charakteru války a jejích požadavků politických, ekonomických, vojenských a vědeckotechnických možností vlastní země i předpokládaného protivníka určeny základní směry rozvoje vojenství vůbec, i základní principy vojenské výstavby. Doktrína vyjadřuje základní vojenské požadavky, kterými se stát řídí ve své branné práci a kterými se řídí i armáda v esvé organizační výstavbě i bojové činnosti.

Vojenská doktrína má zpravidla dvě stránky: politickou a vojenskotechnickou. Politická stránka zahrnuje teze odhalující sociálně politickou podstatu války, charakter politických cílů a strategických úkolů státu ve válce, jejich vliv na výstavbu ozbrojených sil, způsoby přípravy a vedení války. Ideovým základem vojenské doktríny socialistických států je Leninovo učení o obraně socialistické vlasti. Vojenskotechnická stránka doktríny obsahuje otázky výstavby, přípravy a použití ozbrojených sil ve válce, nejdůležitější směry bojového použití, technického vybavení i organizační struktury armády a námořnictva, rozvoje vojenského umění, požadavků na bojovou přípravu vojsk a jejich bojovou pohotovost. Tato stránka doktríny ukazuje cesty, prostředky a způsoby, jakými budou ozbrojené síly své úkoly řešit.⁶⁾

Jaký je vztah vojenské politiky strany a státní vojenské doktríny?

Vedoucí úloha strany v oblasti vojenské politiky socialistického státu nachází své plné vyjádření v koncipování a ve formulaci výchozích tezí vojenské doktríny. Vojenská doktrína musí být v naprostém souladu se základními postuláty vojenské politiky. V tomto směru nemožno být žádné odlišnosti. Rozdíly mezi oběma plynou jen z jejich různého místa a poslání v systému obrany socialistického státu.

Vojenská politika na rozdíl od vojenské doktríny je obsažnější a řeší dlouhodobější problémy. Charakteristickým rysem vojenské politiky je přitom její dynamičnost a pružnost vyplývající ze specifiky objektu, kterým se zabývá. V souvislosti s tím může relativně často měnit

⁵⁾ Grečko A. A.: Ozbrojené síly SSSR jsou pevnou záštítou míru. Krasnaja zvezda. 28. 3. 1973, str. 2

⁶⁾ Grečko A. A.: Na stráž míru a výstavby komunismu. Naše vojsko. Praha 1971, str. 38–39

taktický postup, zvláště pokud reaguje na změny v táboře potenciálních nepřátel. Charakteristickým rysem vojenské doktriny je naopak její delší časová stabilita. Vojenská doktrína jako výraz státní politiky je základem socialistické vojenské výstavby (tím je spjata s plánováním prakticky ve všech oblastech života společnosti, především s ekonomickým plánováním) a nemůže být proto tak často měněna.

Vojenská politika určuje na jakou válku se připravit, vojenská doktrína odpovídá na otázku jak se připravit, vycházející z existujících reálných možností. Přitom úloha vojenské politiky vůči vojenské doktríně se nevyčerpává pouze stanovením základních tezí, které zůstávají neměnnými po celou dobu platnosti vojenské doktríny. Vojenská politika neustále hodnotí vývoj situace, bere v úvahu všechny základní změny k nimž ve vojenství dochází a v případech, kdy to vývoj si-

tuace vyžaduje, upřesňuje nebo úplně mění vojenskou doktrínu.

Existuje i zpětný vliv vojenské doktriny na vojenskou politiku. Když je vojenská doktrína vypracována, stává se direktivou pro všechny státní instituce v oblasti vojenské výstavby. Na tomto základě je usměrňována další tvorba vojenské síly státu (jak kvalitativně tak i kvantitativně), což vojenská politika musí brát v úvahu jako výchozí bod při dalším koncipování vojenskopolitické linie.

Základní vztah mezi vojenskou politikou, vojenskou vědou a vojenskou doktrínou lze charakterizovat takto: vojenská politika stanoví cíle a úkoly, vojenská věda doporučuje možné způsoby jejich dosažení a vojenská doktrína utvrzuje doporučené řešení k praktické realizaci.

Vojenská doktrína se tak stává hlavním pojítkem při dosahování jednoty teorie a praxe při zajišťování obrany socialistické vlasti.⁷⁾

* * *

Základním rysem vojenské politiky každé revoluční marxisticko-leninské strany je její internacionální charakter. Vojenská politika strany vychází ze skutečnosti, že socialistická revoluce, svržení vlády kapitálu a osvobození práce, přechod od kapitalismu k socialismu je věcí proletariátu všech zemí. Lenin zdůrazňoval, že „kapitál je síla mezinárodní. Má-li být poražen, je nutný mezinárodní svazek dělníků, mezinárodní bratrství dělníků.“⁸⁾

Princip proletářského internacionalismu, uplatňovaný socialistickými zeměmi při společné obraně, nemá proto svůj základ pouze ve vojenské sféře, nýbrž v širších (politických, hospodářských, ideologických, kulturních a jiných) zájmech dělnické třídy. Zkušenosti poválečného vývoje potvrzují, že jednota a spolupráce socialistických států odpovídá životním zájmům každého z nich. Upevnění jednoty zemí socialistického společenství je předpokladem dalších úspěchů celé soustavy i každého jednotlivého socialistického státu. Ekonomickým základem této jednoty je jednotná soustava socialistických výrobních vztahů, postupující ekonomická integrace v rámci Rady vzájemné hospodářské pomoci především. Sociálně politickým základem je stejná třídní

struktura společnosti, jednotný typ státu, morálně politická jednota společnosti, vedoucí úloha marxisticko-leninských stran. Ideovým základem je jednotná marxisticko-leninská ideologie.

Ve vojenské oblasti nachází princip proletářského internacionalismu plně vyjádření v obranné organizaci socialistických zemí — ve Varšavské smlouvě.

Jednotný obranný systém evropských socialistických států, založený na společném úsilí a bratrské pomoci, zvěštuje obranné síly socialismu. Jednota, vzájemná spolupráce a pomoc bratrských armád, jejich nejtěsnější svazek se Sovětskou armádou a respektování jejího příkladu tvoří důležitou stránku internacionálního přístupu při výstavbě každé socialistické armády. Je to princip závazný pro kteroukoliv socialistickou armádu, pro zajištění kteréhokoliv socialistického státu i celé socialistické soustavy. Vojenská politika komunistické strany socialistického státu musí tyto skutečnosti plně respektovat. A nejen to. V té míře, jak se prohlašuje

⁷⁾ Podrobněji k této otázce viz: Zemskov V.: Naučnyje osnovy politiki partii v voennoj oblasti, Vojennaja mysl, 11/1970.

⁸⁾ Lenin V. I.: Spisy, sv. 30. SNPL, Praha 1955, str. 293.

jednota zemí socialistického společenství, vojenská politika jednotlivých zemí se stává věcí společně dohodnutého koordinovaného postupu v rámci celého společenství.

Idea rozpracovávat a provádět společně dohodnutou politiku na multilaterálním základě byla mezinárodně právně zakotvena ve Varšavské smlouvě. „Smluvní strany“, říká se v článku III. smlouvy „budou se spolu radit o všech důležitých mezinárodních otázkách, které se dotýkají jejich společných zájmů, jsouce vedeny zájmem upevnění mezinárodního míru a bezpečnosti. V zájmu zajištění společné obrany a zachování míru a bezpečnosti budou se Smluvní strany bezodkladně spolu radit v každém případě, kdy podle mínění kteréhokoliv z nich bude hrozit ozbrojený útok proti jednomu státu nebo několika státům zúčastněných na Smlouvě.“⁹⁾

Koordinace zahraničně politického úsilí se stala jedním z nejdůležitějších principů socialistické zahraniční politiky a diplomacie, jedním z diplomatických faktorů současných mezinárodních vztahů. Ona napomáhala přetvoření světové socialistické soustavy v rozhodující sílu protiimperialistického boje a ke zvýšení účinnosti socialistické zahraniční politiky. Hlavním centrem koordinace zahraničně politické činnosti bratrských zemí se stala Varšavská smlouva.

Spolupráce mezi socialistickými státy se úspěšně rozvíjí a je stále těsnější. Na mezinárodním dějišti se prakticky nevyskytuje jediná větší akce, k níž by socialistické státy nezažaly shodný postoj. Právě proto se zvětšují výsledky společné zahraniční politiky zemí socialistického společenství. Koordinace zahraniční politiky socialistických států je zaměřována

k řešení klíčových problémů světové politiky a jednotlivých exponovaných oblastí.

Socialistické státy, které se opírají o svůj mohutný ekonomický a vojenský potenciál, bojují na mezinárodní aréně především za zachování všeobecného míru, za odvrácení nové světové války. „Je třeba otevřeně říci: Jestliže se imperialisté neodvážili rozpoutat novou světovou válku, je to především dějinná zásluha světové socialistické soustavy. Bez ní by celý svět vypadal jinak,“ to řekl generální tajemník ÚV KSSS Leonid Brežněv dne 30. listopadu 1972 na manifestaci maďarsko-sovětského přátelství v Budapešti.¹⁰⁾

Sovětský svaz a ostatní evropské socialistické státy posuzují společně otázky evropské bezpečnosti, určují obecnou linii, založenou na leninské doktríně mírového soužití, a důsledně ji uskutečňují. Cílem koordinovaného zahraničně politického postupu socialistických států v evropských otázkách je zajistit bezpečnost na našem kontinentě, změnit politiku vojenské konfrontace politikou vzájemného pochopení a spolupráce mezi všemi evropskými státy.

Koordinace zahraničně politické činnosti většiny socialistických států, hraje stále větší roli při řešení mezinárodních otázek. Jednotný postup socialistických států v zahraničně politické oblasti, který získává podporu všech revolučních, demokratických a mírumilovných sil i respekt v táboře nepřátel socialismu, je dnes nejdůležitějším faktorem míru a sociálního pokroku. Neustále rostoucí váha a mezinárodní autorita socialistického společenství, která je podmíněna především koordinací a jednotným postupem členských států Varšavské smlouvy, má rozhodující vliv na chod dějinného vývoje.

⁹⁾ ČSSR — SSSR, Přátelství, spolupráce, vzájemná pomoc. Naše vojsko, Praha 1970, str. 57 a 58

¹⁰⁾ Rudé právo. 1. 12. 1972, str. 7